

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2027

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Puolustusvoimien osallistumisesta Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin vuonna 2027 (VNS 13/2025 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi osastoesiupseeri Antti Rajahalme, puolustusministeriö
- komentaja Eero Ågren, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Naton rauhan ajan tehtäviä toteutetaan eteenpäin eteenpäin maavoimajoukoilla (Forward Land Forces), pysyvillä merivoimaosastoilla (Standing Naval Forces), ilmavalvonnan päivystystoiminnalla (Air Policing), rauhan ajan tehostetulla ilmapuolustuksella (Air Shielding), Naton nopean toiminnan joukoilla (Allied Reaction Force) sekä erillisillä valvonta- ja valmiustoimilla (enhanced Vigilance Activities). Naton jäsenmaiden näihin tehtäviin osoittamat joukot ovat suoraan Naton johdossa (Transfer of Authority).

(2) Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät ovat keskeinen osa liittokunnan pelotetta ja puolustusta. Valiokunta painottaa, että kaiken tämän toiminnan tavoitteena tulee olla rauhan säilyttäminen. Niiden tarkoituksena on osoittaa jäsenmaiden valmiutta, puolustuskykyä, keskinäistä solidaarisuutta ja yhtenäisyyttä koko Naton alueella. Tätä toteutetaan harjoituksilla, yhteisillä operaatioilla ja sotilaallisella läsnäololla. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on lisännyt näiden tehtävien merkitystä erityisesti Naton itäisellä sivustalla.

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2026 vp

(3) Suomi on osallistunut Naton rauhan ajan tehtäviin aktiivisesti ilma- ja merivoimaosastoilla. Ilmavoimat osallistui jo vuonna 2023 Vilnan huippukokouksen suojaamiseen. Varsinainen osallistuminen alkoi vuonna 2024, jolloin Suomi lähetti aluksen Naton miinantorjuntaosastoon Itämerelle ja hävittäjäosaston Air Shielding -tehtävään Romaniaan, Bulgariaan ja Mustallemerelle. Vuonna 2025 Suomi osallistui Islannin ilmavalvontaan sekä merivoimaosastojen toimintaan Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Vuonna 2026 osallistuminen jatkuu erityisesti merivoimaosastoissa.

(4) Valiokunta yhtyy selonteon arvioon siitä, että Suomen osallistuminen Naton rauhan ajan puolustustehtäviin on keskeinen osa liittolaisvastuuta ja osoittaa sitoutumista pelotteeseen, puolustukseen ja taakanjakoon Naton strategisen konseptin sekä sen eri uhkakuvat huomioivan 360 asteen ajattelutavan mukaisesti koko liittokunnan alueella. Erityisesti merivoimien toiminta Itämerellä ja lähialueilla korostaa vastuuta alueellisesta turvallisuudesta Venäjän aiheuttamien uhkien kasvaessa. Osallistumisen jatkaminen tukee pitkäjänteisesti Naton toimintaa ja Itämeren vakauden vahvistamista.

Suomi Naton merivoimaosastoissa vuonna 2027

(5) Suomi suunnittelee osallistuvansa vuonna 2027 Naton pysyviin merivoimaosastoihin kahdella kokonaisuudella: laivasto-osasto SNMG1:een enintään 40 henkilöllä ja miinantorjuntaosasto SNMCMG1:een enintään 50 henkilöllä. Osallistuminen toteutetaan sijoittamalla henkilöstöä Naton aluksille, erilaisiin esikuntatehtäviin sekä osoittamalla suomalaisaluksia (Hamina- ja Katanpää-luokka) määrääjäksi Naton käyttöön.

(6) Tehtävät painottuvat merivalvontaan, miinantorjuntaan, harjoituksiin ja Naton pelotteen vahvistamiseen erityisesti Itämerellä, mutta toiminta-alue kattaa koko liittokunnan merialueen. Osallistuminen on joustavaa ja riippuu turvallisuustilanteesta, kansallisista tarpeista sekä kaluston käytettävyydestä, ja Suomi voi tarvittaessa vetää joukkonsa ja aluksensa pois.

Suomen osallistuminen Naton maavoimajoukkoihin tai ilmapuolustukseen

(7) Selonteossa todetaan, että Suomen ei ole tarkoitus osallistua Naton eteentyönnettyjen maavoimajoukkojen tehtäviin muissa liittolaismaissa vuonna 2027, sillä nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa Suomen asema liittokunnan itäisen sivustan maana sekä Suomen rooli Naton alueellisessa suunnitelmassa muodostavat asetelman, jossa on tarkoituksenmukaista keskittää maavoimien toiminta Suomen alueelle. Esimerkkeinä tästä ovat Suomeen perustettu maavoimajohtoporras sekä turvallisuustilanteen mukaan skaalattava eteentyönnetty maavoimajoukko. Selonteko toteaa, että osallistumista maavoimajoukkoihin on mahdollista tarkastella myöhemmässä vaiheessa uudestaan. Valiokunta pitää Suomen valitsemaa pidättyvää linjaa maavoimien käytöstä perusteltuna.

(8) Ilmavoimaosallistumisessa valiokunta yhtyy selonteon arvioon siitä, että F 35-kaluston käyttöönotto on niin mittava ponnistus, että se rajaa lähitulevaisuudessa mahdollisuuksia osallistua ilmavoimaosastoilla Naton rauhanajan puolustuksen tehtäviin.

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2026 vp

Operaation oikeusperustasta

(9) Valtioneuvosto on lähestynyt eduskuntaa kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) 3 §:n mukaisella selonteolla. Valiokunta toteaa, että selontekomenettelyn perusteita on avattu hyvin asiakirjan sivuilla 8–9.

(10) Eduskunnan kuulemisjärjestys määräytyy avun tosiasiallisen luonteen perusteella (HE 72/2016 vp). Hallituksen esityksen mukaan erityisen vaativana tilanteena pidettäisiin esimerkiksi avun antamista, jossa apu sisältäisi sotilaallisten voimakeinojen käyttöä silloin, kun avun toteuttamisen arvioitaisiin toimialueen olosuhteet huomioon ottaen sisältävän merkittäviä riskejä. Hallituksen esityksen mukaan eduskunnan kuulemisjärjestystä ratkaistaessa tilannetta olisi arvioitava kokonaisvaltaisesti ja otettava huomioon toiminnan tavoitteet, tehtävät ja toteuttamistapa.

(11) Hallituksen esityksessä todetaan, että sisällöltään väljää määrettä ”erityisen vaativasta tilanteesta” sotilaallisen voimakeinoavun käsittelylle eduskunnan täysistunnossa on tulkittava ja sovellettava käytännössä laajentavasti perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siten, että eduskunnan vaikutusmahdollisuudet turvataan (PeVL 54/2005 vp, s. 5–6).

(12) Valiokunta toteaa, että Suomen osallistumisesta Naton rauhan ajan tehtäviin on varsin nopeasti tullut vakiintunut käytäntö. Valiokunta katsoo, että selontekomenettely on varsin raskas tapa kuulla eduskuntaa lähtökohtaisesti varsin rutiininomaisista Nato-tehtävistä. Selonteossa todetaan, että Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumisesta on tullut osa normaalia Puolustusvoimien toimintaa. Selonteossa todetaan lisäksi, että riski- ja uhka-arvion perusteella nykytilanteessa toimintaan ei sisälly merkittäviä riskejä. Valiokunta huomauttaa, että Naton merivoimaosastot ovat olleet toiminnassa jo 1960-luvulta lähtien.

(13) Selontekomenettelyä puoltaa kuitenkin se näkökanta, että kaikkiin Naton rauhan ajan tehtäviin sisältyy lähtökohtaisesti mahdollisuus tilanteen kiristymiseen. Nyt käsitellyssä olevassa selonteossa todetaan, että suomalaisalukset toimisivat ensisijaisesti Itämeren, Pohjanmeren ja Pohjois-Atlantin alueella. Selonteossa ei kuitenkaan ole rajattu pois sitä, että mikäli Pohjois-Atlantin neuvosto antaa SACEURille valtuudet, aluksia voidaan lähettää myös Välimeren tai Mustanmeren alueelle, joissa riskitaso voi olla korkeampi.

(14) Edellä todettuun viitaten valiokunta katsoo, että kun erilaisiin Nato-tehtäviin liittyvää sääntelyä edelleen kehitetään, Naton rauhan ajan rutiiniluonteisiin tehtäviin osallistumisessa olisi hyvä arvioida, voidaanko eduskuntaa kuulla näistä tehtävistä muulla tavoin kuin selontekoprosessin kautta. Valiokunta korostaa kuitenkin eduskunnan tiedonsaantioikeuden täysimääräistä toteutumista kaikissa tilanteissa.

Muuta

(15) Selonteossa, jossa muuten on hyvin ja yksityiskohtaisesti kuvattu osallistumisperusteita Naton rauhan ajan tehtäviin, olisi valiokunnan mielestä hyödyllistä kuvata myös Naton sisäistä päätöksentekoa tilanteen mahdollisesti kriisiytyessä. Etenkin Pohjois-Atlantin neuvoston, Naton

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2026 vp

Euroopan joukkojen komentajan (SACEUR) ja liittokunnan jäsenvaltioiden välisen päätöksentekoprosessin kuvaamisesta tilanteen eskaloituessa olisi hyötyä.

(16) Valiokunta toteaa, että reserviläisten käyttöön Naton rauhan- ja kriisiajan tehtävissä liittyy useita avoimia lainsäädännöllisiä ja palvelussuhteen ehtoihin liittyviä kysymyksiä, joita ei ole vielä ratkaistu. Valiokunta kiirehtii säädösvalmistelua reserviläisten osallistumisesta erilaisiin Nato-tehtäviin.

(17) Kantahenkilökunnan osalta valiokunta ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että Naton rauhan ajan tehtäviin on löytynyt vapaaehtoisia. Valiokunta toteaa, että esimerkiksi pitkä meripalvelus Nato-operaatioissa edellyttää, että palvelussuhteen ehdot ovat houkuttelevat ja kilpailukykyiset. Palvelussuhteen ehtojen tarkastelua on syytä jatkaa henkilöstöjärjestöjen ja puolustushallinnon kesken sen varmistamiseksi, että Nato-tehtäviin halutaan osallistua vapaaehtoisuuden pohjalta. Erittäin tärkeää on varmistaa, että henkilöstön jaksamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok
varapuheenjohtaja Mikko Savola kesk
jäsen Otto Andersson r
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Timo Furuholm vas
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Riitta Kaarisalo sd
jäsen Mika Kari sd
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Jarno Linnell kok
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan lausunto PuVL 5/2026 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola